

مطالعه تطبیقی ساختار کالبدی خانه‌های سنتی و معاصر شهر اصفهان با رویکرد حفظ حریمیت

فهیمة السادات عقیلی مقدم^{۱*} - وحید احمدی^۲

۱. دانشجوی دکتری معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران (نویسنده مسئول).
۲. استادیار گروه معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۵ تاریخ اصلاحات: ۱۴۰۳/۰۵/۲۸ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۳/۰۶/۲۷ تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۲/۰۸

چکیده

جدایی حریم خانواده از دیگران و همچنین فضای مهمان در خانه‌های سنتی واجد اهمیت بوده و ظهور و بروز آن‌ها بسته به بسترهای اقلیمی، جغرافیایی، فرهنگی متفاوت است. بررسی الگوهای حریم‌گذاری در خانه‌های سنتی شهر اصفهان و مقایسه آن‌ها با خانه‌های معاصر این شهر نشان می‌دهد، در گذشته مسئله حریمیت بسیار با اهمیت بوده است که به مرور زمان در معماری امروزی جایگاه خود را از دست داده است. در این تحقیق خانه‌های سنتی که عمومیت داشته‌اند با خانه‌های معاصر در اصفهان مورد بررسی قرار می‌گیرد. روش پژوهش از نوع مطالعه تطبیقی بر اساس الگوی بردی می‌باشد. هدف از این مطالعه، بررسی مفهوم حریم و تحلیل نحوه ظهور آن در خانه‌های سنتی و معاصر و ارائه راهکار جهت بهتر شدن معماری امروز می‌باشد. این پژوهش به دنبال پاسخگویی به این سؤالات است، مفهوم حریم خصوصی، جنبه‌ها، ویژگی‌ها و نحوه بروز آن در معماری خانه‌های سنتی اصفهان به چه ترتیب بوده است؟ تحولات کالبدی خانه‌های معاصر اصفهان بر اساس معیارها و شاخصه‌های حریمیت به چه ترتیب بوده است؟ چگونه می‌توان راهکارهایی جهت بهتر شدن رعایت حریمیت ارائه کرد؟ لذا با انتخاب تعدادی از خانه‌های سنتی و معاصر اصفهان و مطالعه الگوی رفتاری در این خانه‌ها به بررسی مفهوم حریم در آن‌ها پرداخته شده است. در نهایت با بررسی و مقایسه شباهت‌ها و تفاوت‌های این خانه‌ها در دو دوره زمانی متفاوت، مؤلفه‌های داخلی خانه‌های سنتی را معرفی کرده و سپس با بازتعریف این فضاها و نحوه ظهور در خانه‌های معاصر اصفهان راهکارهایی از جمله رعایت سلسله‌مراتب دسترسی میهمانان، جداسازی عرصه عمومی و خصوصی، استفاده از سطوح متخلخل مانند شبک، استفاده از گیاهان جهت کنترل دید همسایگان، طراحی فضای پیش ورودی، طراحی فضای باز و نیمه‌باز ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی: خانه سنتی، خانه معاصر، حریمیت، الگو بردی، اصفهان.

۱. مقدمه

هستند که امروزه به فراموشی سپرده شده‌اند و درک و به‌کارگیری آن‌ها می‌تواند راهگشا باشد. در شرایطی که معماری معاصر ایران با سردرگمی و فقدان هویت مواجه است، یکی از بزرگ‌ترین چالش‌ها علاوه بر گرایش به غرب، بی‌برنامگی، کمبود اندیشه‌های قوی و عدم درک صحیح از معماری معاصر، فاصله‌گرفتن از معماری گذشته است. زمانی که اصول و ارزش‌های فرهنگی خود را نادیده گرفته و به تقلید کورکورانه روی آورده‌ایم، این مشکلات بیش‌تر نمایان می‌شود (Sifian and Mahmoudi 2018). واضح است که مدرنیسم و سبک‌های بین‌المللی قادر به پاسخگویی به نیازهای فرهنگی و هویتی مسلمانان نیستند (Hashempour and Yazdani 2015).

اهمیت بازسازی اصول اخلاقی اسلامی در طراحی فضاهای معماری و شهرسازی در دوران کنونی، نشان‌دهنده خلأ ایجادشده در احیای دوباره اصول معماری ایرانی در خانه‌های امروزی می‌باشد که شهر اصفهان نیز دور از این اتفاقات نبوده است. هدف از پژوهش حاضر، مطالعه مفهوم حریم و تحلیل نحوه ظهور آن در خانه‌های سنتی و معاصر اصفهان و ارائه راهکار جهت بهترشدن معماری امروز هست. باتوجه به عنوان، ضرورت انجام تحقیق و اهداف بیان شده، آن‌چه اهمیت می‌یابد پاسخ به سؤالات زیر است:

- مفهوم حریم خصوصی، جنبه‌ها، ویژگی‌ها و نحوه بروز آن در معماری خانه‌های سنتی اصفهان به چه ترتیب بوده است؟

- تحولات کالبدی خانه‌های معاصر اصفهان بر اساس معیارها و شاخصه‌های حریمیت به چه ترتیب بوده است؟
- چگونه می‌توان راهکارهایی جهت بهترشدن رعایت حریمیت ارائه کرد؟

۲. پیشینه پژوهش

حریم به‌عنوان موضوعی مهم، مورد توجه چندین فیلسوف، روان‌شناس، جامعه‌شناس و معمار قرار گرفته است. بسیاری از تحقیقات در زمینه رفتار اجتماعی، به بررسی مفهوم حریم خصوصی در ارتباط با محیط‌های فرهنگی، رفتاری و زیست‌محیطی، همچنین حریم خصوصی در مسکن و دیگر حوزه‌های مرتبط می‌پردازند (Chemers and Altman 1981; Brown, Vinsel, and Altman 1985, 1).

حفظ حریم خصوصی در خانه در بسیاری از آیات قرآن مورد تأکید قرار گرفته است و اخلاق به‌عنوان یکی از معیارها و ویژگی‌های درک ابعاد وجودی انسان، از زمان‌های قدیم تأثیر قابل توجهی بر طراحی فضایی خانه‌های اسلامی گذاشته است. حریمیت و حریم خصوصی، مفهومی اجتماعی است. این مفهوم دارای ارزش کلیدی و این موضوع بر اهمیت احترام به کرامت انسانی تأکید دارد و به معنای حق افراد برای دریافت حمایت در برابر دخالت‌های غیرمجاز دیگران در زندگی‌شان است (Valizadeh Oghani 2012, 47). مرحوم محمدکریم پیرنیا در کتاب «شیوه‌های معماری ایران» به مفهوم حریمیت در معماری ایرانیان اشاره کرده و بیان می‌کند که از زمان‌های قدیم، ایرانیان به دلیل نگرش خاص خود نسبت به خانه و خانواده، تمایل به طراحی فضاهای درون‌گرا داشته‌اند. در واقع، مسائل اعتقادی و فرهنگی خاص ایرانیان در شکل‌گیری فضاهای مختلف، به‌ویژه فضاهای مسکونی، تأثیرگذار بوده است. یکی از این ویژگی‌ها، احترام به حریم خصوصی و ارزش قائل‌شدن برای آن است. ویژگی دیگر، عزت‌نفس ایرانیان است که بر طراحی فضاهای درون‌گرا تأثیر گذاشته است. حریمیت یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری فضاهای داخلی به شمار می‌آید و از جمله موضوعات مهم در معماری سنتی ایران است (Pirmia 1997, 98). در این نوع معماری، فضاهایی مانند پیش‌ورودی، هشتی، حیاط‌ها و دالان‌ها ترکیبی از فضاهای واسط را ایجاد می‌کنند که فرد را از فضای عمومی شهر به فضای خصوصی خانه هدایت می‌کند (Soltanzadeh 1993, 75).

مفهوم بیرونی و اندرونی که با آداب زندگی خانواده مسلمان سازگار است، به‌عنوان یک پاسخ معمارانه به نیاز طبیعی ساکنان به حجاب و حفظ حریم خصوصی از دید نامحرمان تلقی می‌شود (Masaeli 2009, 32-31). از مهم‌ترین عوامل در ایجاد حریمیت در خانه‌های اسلامی، مکان‌یابی مناسب فضاها، گشودگی‌ها و بازشوها روی جدارها است (Aminpour et al. 2017, 58). جداسازی عرصه‌های داخلی از خارجی خانه با استفاده از مفصل‌بندی‌ها و کنترل ابعاد و اندازه گشودگی‌ها نقش بسیار مؤثری در تنظیم بازشوهای ارتباط‌دهنده به داخل خانه داشته است. اصول حریمیت، سلسله‌مراتب، هماهنگی و تناسب، ارتباط با طبیعت، هندسه و غیره همگی از جمله مفاهیمی

جدول ۱: حریم در نگاه دانش‌پژوهان حوزه جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و معماری

دانش‌پژوهان	دیدگاه
پروشانسکی	تأکید بر عملکرد افزایش آزادی انتخاب و کنترل فرد یا گروه بر فعالیت‌های خود
راپاپورت	حریم خصوصی مکانیزمی برای جلوگیری از تعامل ناخواسته و دستیابی به تعامل مطلوب
آلتمن	حریم خصوصی، کنترل انتخابی دسترسی به یکی

دانش‌پژوهان	دیدگاه
زیپورین	تأکید بر جنبه کنترل حریم
بوک	تأکید بر جنبه کنترل حریم و حفاظت از دسترسی ناخواسته توسط دیگران
هال	تدوین تئوری هم‌جواری‌ها در مورد قابلیت حریم
نیوول	حریم خصوصی به‌عنوان یک شرایط موقت در جداسازی انواع مالکیت‌های عمومی
فاهی	حریم مرز بین فرد، محیط و بیگانه است.
پدرسن	اهمیت حریم خصوصی در مورد باز و بسته‌شدن موانع و ویژگی عملکردی آن است.
مارگولیس	حریم خصوصی نشان‌دهنده کنترل ارتباط بین فرد و دیگران است.
ادوارد	حریم خصوصی به‌عنوان نماینده فرهنگی
هشام مرتضی	حریم شخصی بستگی به جدایی جنسیتی و جدایی بین زندگی خصوصی و مرادده عمومی
الطباب	حریم خصوصی مربوط به رابطه بین فضاهای خصوصی و عمومی در داخل خانه

(Alkhateeb 2015)

لزوم توجه به فرهنگ بومی به‌عنوان یک ضرورت اساسی در مرحله طراحی است. سمیه امیدوار و همکارانش (۲۰۲۱) به بررسی تطبیقی مفهوم «حریم» در خانه‌های کشورهای اسلامی حوزه خاورمیانه (مطالعه موردی؛ خانه‌های اصفهان، صنعاء، دمشق) پرداخته‌اند و نتایج آن نشان می‌دهد سه مؤلفه شاخص در تعیین میزان حریم خواهی در خانه‌های مورد مطالعه مؤلفه‌های عرصه‌بندی، تسلسل فضایی و میزان گشودگی‌ها بوده است. در میان این سه مؤلفه، دو مؤلفه عرصه‌بندی و تسلسل فضایی ارتباط تنگاتنگ‌تری با یکدیگر داشته‌اند؛ به طوری که میزان حریم خواهی در هر یک از شهرها در ارتباط تنگاتنگ با این دو مؤلفه از حریم معنا یافته است. در خانه‌های اصفهان به دلیل گسترده شدن خانه در سطح، تفکیک حریم مهمان از اهل خانه از طریق جداسازی حیاط‌ها و از سویی تفکیک فضاها در جبهه‌های مختلف یک حیاط بوده است و تفکیک عرصه‌ها نقش بسیار قوی‌تری در این حریم خواهی داشته است. هانیه اخوت (۲۰۱۲) در بررسی تطبیقی ابعاد حریم در مسکن سنتی و معاصر با استفاده از مدل تحلیلی BDSR، ابعاد حریم در چهار مقوله موانع نسبی، فاصله نسبی، مرتبه نسبی و حلقوی‌ات نسبی در دو گونه مسکن سنتی و معاصر بررسی می‌کند و باتوجه به ریزفضاها راهکارهایی ارائه می‌دهد. محمدکاظم سیفیان و همکارش (۲۰۰۷) به تحلیل حریم در معماری سنتی ایران پرداخته و تأکید می‌کنند که وجود سلسله‌مراتب در سازمان‌دهی حریم‌های خصوصی و عمومی، به حفظ حریم کمک می‌کند. همچنین، استفاده از تناسب، نظم و هندسه به ایجاد وحدت منجر می‌شود که نشان‌دهنده ریشه‌های مشترک اصول سنتی است. به نظر می‌رسد که درک صحیح از آنچه در گذشته انجام داده‌ایم و بازشناسی اصول و معیارهای معماری سنتی، می‌تواند ما

بر اساس جدول نظریه‌پردازان، راپاپورت به مقوله حریم خصوصی برای دستیابی به تعاملات مطلوب اشاره می‌کند. دیدگاه او به مسئله حریم و رعایت حریم متناسب با فرهنگ ایرانی بسیار نزدیک است. به نظر راپاپورت، مفهوم حریم خصوصی به‌طور عمده تحت‌تأثیر فرهنگ قرار دارد و تأثیر زیادی بر طراحی خانه‌ها دارد. او برای اثبات نظریه‌اش بیان می‌کند که مسکن تنها یک ساختار نیست، بلکه نهادی است که به‌منظور اهداف پیچیده‌ای ایجاد شده است. از آنجایی که طراحی مسکن یک پدیده فرهنگی محسوب می‌شود، شکل و سازمان فضایی آن به‌شدت تحت‌تأثیر محیط فرهنگی خود قرار دارد (Rapaport, 1990, 223). راپاپورت همچنین برخی از عوامل کلیدی که بر طراحی مسکن تأثیر می‌گذارند را معرفی می‌کند:

۱. نیازهای پایه ۲. خانواده ۳. جایگاه و نقش‌زن ۴. حریمیت و ۵. روابط اجتماعی.

طراحی خانه، یکی از مسائل کلیدی در معماری و طراحی شهری است که به‌تمامی جنبه‌های زندگی انسان مرتبط می‌شود و در هر فرهنگ و محیطی، شکلی متناسب با آن زمینه به خود می‌گیرد. باتوجه به جنبه‌های جامع فرهنگ اسلامی، خانه‌ای که به این فرهنگ تعلق دارد باید این ویژگی‌ها را داشته باشد و علاوه بر داشتن خصوصیات کالبدی مطلوب، از ابعاد معنوی و آیینی نیز بهره‌مند باشد (Jebel Ameli et al. 2012). پریسا هاشم‌پور و همکاران (۲۰۱۷) در بررسی تحولات کالبدی محلات تاریخی، به‌ویژه محله تاریخی دفتریلر عزب تبریز، به این نتیجه رسیدند که محلات امروزی باید با تمامی اجزا و فضاهای خود، زمینه‌ای برای زندگی فرهنگی و اجتماعی ساکنان فراهم کنند و آرامش ادراکی و روانی آن‌ها را تضمین نمایند. این امر نشان‌دهنده اهمیت شناخت جنبه‌های فطری انسان، نحوه ظهور آن‌ها در سبک زندگی معاصر و

برای بالابردن کیفیت زندگی ساکنین از طریق جداسازی زندگی خصوصی از روابط اجتماعی خارج از خانه مؤثر است. بررسی کالبدی عناصر نما، ابعاد و تناسبات آن‌ها به‌عنوان شبکه‌ای از دسترسی دیداری فضاهای شهری به درون خانه، کنترل دید و حریمیت بصری را تبیین می‌کند. در این پژوهش به بررسی مؤلفه‌های حریم و توجه به حریم دیداری از خارج به داخل و رعایت حریم دیداری فضاهای داخلی بر اساس عرصه‌بندی و سلسله‌مراتب در خانه‌های دوبلکس اصفهان می‌پردازیم.

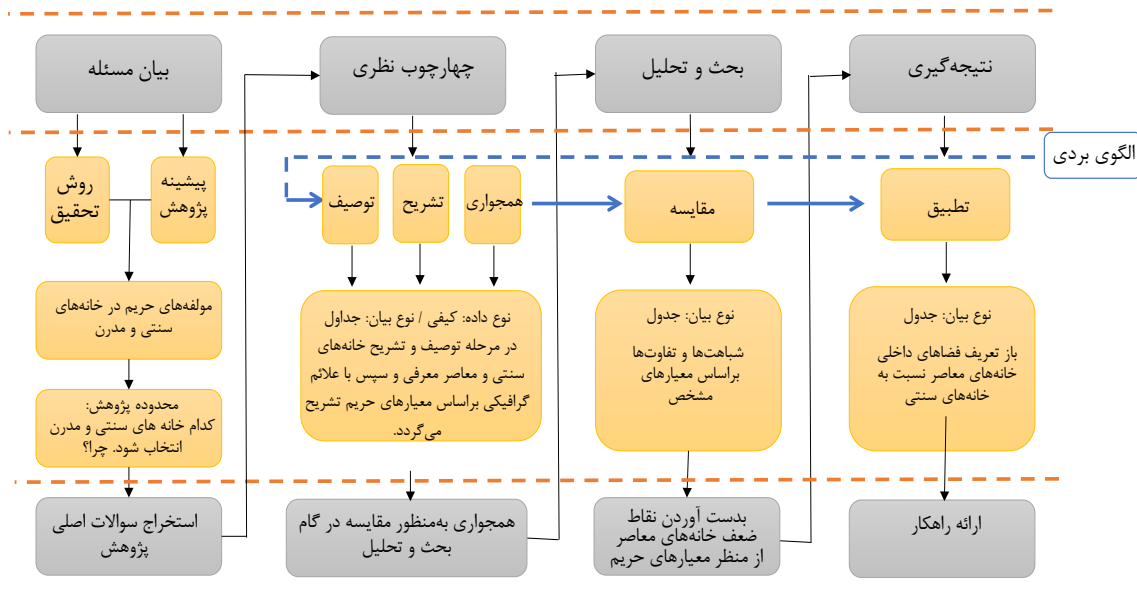
۳. روش پژوهش

روش پژوهش در این مقاله بررسی تطبیقی بر اساس الگوی بردی^۱ میان دو گونه مسکن سنتی و معاصر صورت می‌گیرد که نشانگر تحولی چشمگیر در حریم فضایی مسکن معاصر است. در ابتدا به توصیف و تحلیل خانه‌های سنتی و معاصر اصفهان به‌صورت جداگانه پرداخته می‌شود و در قالب جدولی بر اساس مؤلفه‌های مدنظر تشریح و تفسیر می‌گردد. پس از آن با کنار هم قرار گرفتن خانه‌های سنتی و معاصر اصفهان شباهت‌ها و تفاوت‌ها بیان گردیده و در نهایت با مقایسه آن‌ها با یکدیگر و بازتعریف فضاهای داخلی خانه‌های سنتی در خانه‌های معاصر اصفهان راهکارهایی جهت حفظ حریمیت ارائه می‌گردد. نحوه انتخاب نمونه‌ها بر اساس مطالبی که پیش‌تر گفته خواهد شد انجام می‌گردد.

را در دستیابی به اهداف موردنظر یاری کند. هاشم‌نژاد و همکارانش (۲۰۱۳) نیز به بررسی تأثیر کیفیت بازشوها بر رضایت از حریمیت در مجموعه‌های مسکونی، با نمونه موردی شوشتر نو پرداخته و نتیجه‌گیری کرده‌اند که رضایت کاربران از این نظر پایین است. تغییرات در بازشوها، تغییر کاربری فضاها و احساس عدم امنیت و آسایش ناشی از ناکافی بودن حس حریمیت، دلایل این وضعیت هستند. سیده سولماز راستجو و همکارش (۲۰۱۹) در مطالعه‌ای درباره ساختار فضایی خانه معاصر ایرانی با تأکید بر حریمیت و سلسله‌مراتب (نمونه موردی: خانه‌های تهران در دهه‌های ۵۰، ۶۰، ۷۰ و ۸۰) به این نتیجه رسیده‌اند که از میان شش شاخص، حریمیت و سلسله‌مراتب بیش‌ترین ارتباط را با روابط فضایی خانه دارند. در اسلام، به حریم و حرمت خانواده اهمیت زیادی داده شده است. حریم خصوصی یکی از مفاهیم کلیدی در حقوق شهروندی محسوب می‌شود و به‌عنوان یک اصل اخلاقی ارزشمند شناخته می‌شود. توجه به حریم خصوصی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مصادیق حقوق بشر، ارتباط نزدیکی با کرامت انسانی دارد و یکی از اصول بنیادین جامعه مدنی است. حریم خصوصی حق افراد برای جلوگیری از مداخله غیرمجاز دیگران در زندگی شخصی و خانوادگی‌شان است (Nemakdoost 2015, 201).

حریم دیداری در خانه، قابلیت انجام فعالیت‌های روزانه به‌دور از چشم افراد خارج از خانه و بدون ترس از دیده‌شدن توسط آن‌ها است. بنابراین عامل حریم دیداری در خانه

شکل ۱: مراحل انجام تحقیق

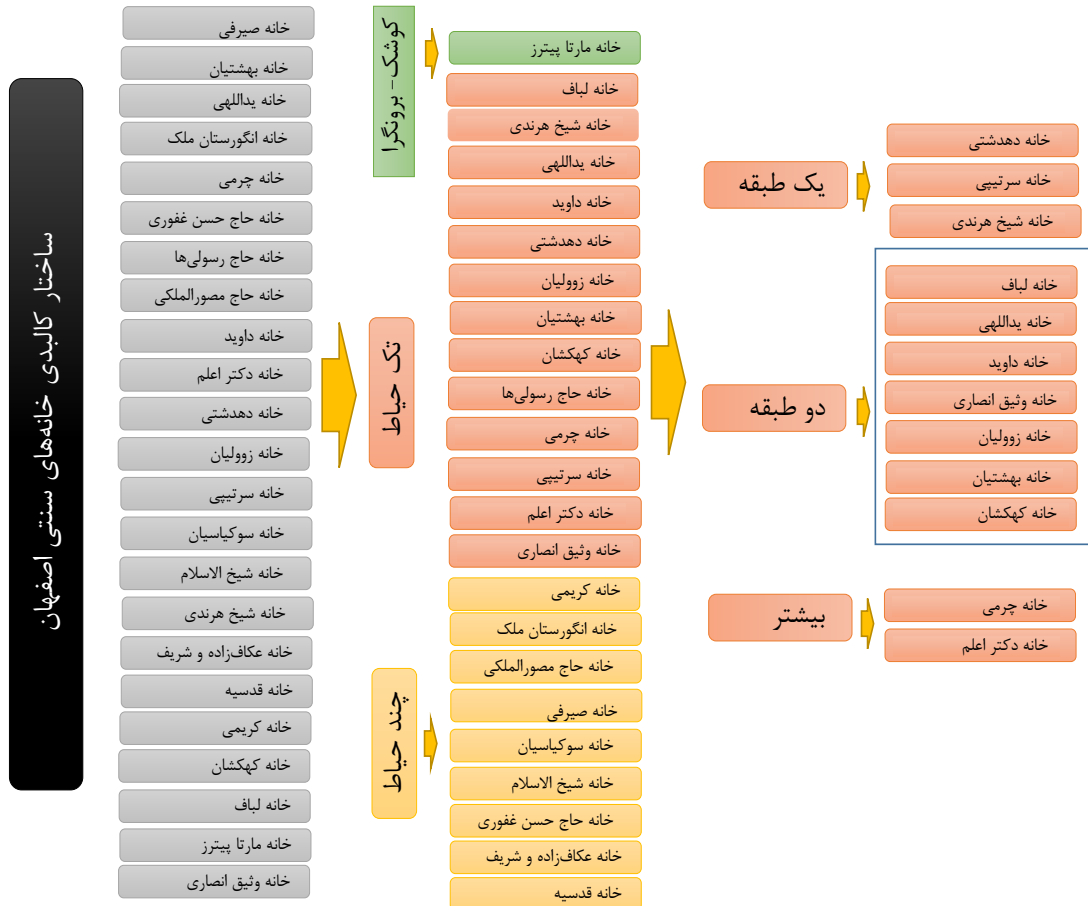
امروزی، عدم رعایت مفهوم حریم مطرح است. جهت انتخاب موضوع و گزینش خانه‌های انتخابی، از دو منظر به انتخاب نمونه‌ها پرداخته خواهد شد. از منظر نخست

محدوده مورد مطالعه و پژوهش، خانه‌های سنتی و امروزی در شهر اصفهان است که در خانه‌های سنتی اصفهان مفهوم حریم برای آن‌ها موضوعیت داشته و در خانه‌های

بر اساس ازدیاد نمونه‌ها و همچنین شکل‌گیری خانه‌های عموم مردم شهر اصفهان به‌صورت تک‌حیاطه و دوطبقه، به هفت مورد جهت بررسی مفهوم حریم در این خانه‌های سنتی می‌پردازیم.

انتخاب نمونه‌های خانه‌های سنتی بر اساس گونه‌شناسی سازمان‌دهی فضایی در اصفهان است. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، سه گونه سازمان‌دهی فضایی برای خانه‌های سنتی اصفهان مورد شناسایی قرار گرفت که

شکل ۲: فرایند انتخاب جامعه آماری و گزینش نمونه‌های نهایی

فضای خدماتی و اختصاص فضای تراس به فضای عمومی و یا خصوصی انتخاب شده است؛ سعی شده مواردی مورد بررسی قرار گیرد که شرایط متفاوتی در جانمایی پلان داشته باشد.

۳-۱- معیارهای مختلف حریم در خانه‌های سنتی

مقوله حریم و محرمیت دارای ابعاد متفاوتی است که در بیان ابعاد آن می‌توان به حریم دیداری، حریم شنیداری، حریم بویایی، حریم حرکتی، و حریم روانی اشاره داشت که در بخش‌های مختلف خانه هر یک و یا ترکیبی از این حریم‌ها باید حفظ شود. طراحی ورودی خانه و ایجاد موانع جهت دید بصری مستقیم عابران به داخل خانه، طراحی گشودگی‌ها و پنجره‌ها به‌گونه‌ای که امکان روشنایی و دید بصری را به خارج فراهم و مانع از دید همسایگان به داخل شود. عرصه‌بندی فضاهای خصوصی و عمومی در خانه و عدم امکان اشرافیت مهمان به فضاهای خصوصی از جمله

اما از منظر دوم بررسی خانه‌های امروزی اصفهان با توجه به یکسان‌سازی نمونه‌های انتخابی و مشابهت مابین نمونه‌ها در خانه‌های سنتی و امروزی اصفهان، به بررسی خانه‌های دوبلکس ویلایی تک‌خانواری در این شهر می‌پردازیم که از منظر حریم دیداری از داخل به خارج و از خارج به داخل و داخل به داخل موردنظر است. با بررسی‌های انجام‌شده در مسکن دوبلکس امروزی اصفهان، جدا از خانه‌های کوچک‌مقیاس، بیش‌تر خانه‌های عمومی سطح شهر که تعداد آن‌ها محدود است، به‌صورت تیپ‌سازی ساخته شده و فضاهای عمومی در طبقه اول و فضاهای خصوصی در طبقه دوم قرار دارند. به همین علت، با بررسی تعدادی از این خانه‌ها مجموعاً سه نمونه به‌عنوان نمونه موردی از مسکن امروزی اصفهان مورد بررسی قرار گرفته است. سه نمونه‌ی انتخاب‌شده بر اساس معیارهای مدنظر در خانه‌های سنتی شامل محل قرارگیری دسترسی به طبقه دوم، فضای مکث ورودی، جانمایی اتاق مهمان، دارابودن

چالش‌هایی است که معمار در جهت کنترل حریم انجام می‌دهد؛ لذا می‌توان به ابعاد مختلف حریم و ضرورت‌های معماری در شکل‌دادن به هر یک از ابعاد اشاره کرد. در شکل ۲ به ابعاد و معیارهای حریم اشاره شده است و

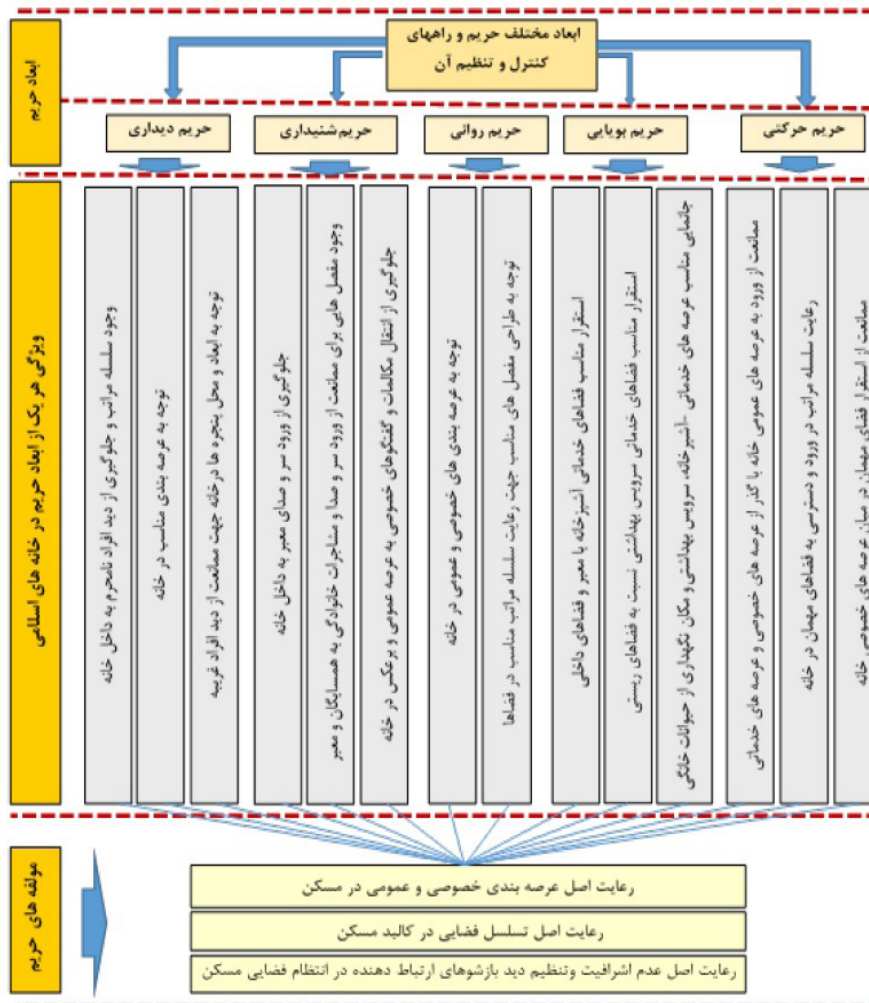
در شکل ۳ بر اساس پژوهش‌های انجام‌شده سه مورد از مؤلفه‌های تأثیرگذار در حریم بیان گردیده که بر اساس این سه مؤلفه اصلی و ویژگی‌های آن‌ها به بررسی خانه‌های سنتی و معاصر اصفهان می‌پردازیم.

جدول ۲: ابعاد و معیارهای حریم

معیار اصلی	ابعاد مختلف حریم	اهمیت
حریم	حریم دیداری	رخصت در ورود به فضایی به‌منظور جلوگیری از دید نامحرم و غیره
	حریم شنیداری	جلوگیری از استراق سمع، جلوگیری از مزاحمت برای دیگر افراد خانه و همسایگان
	حریم بویایی	جلوگیری از انزجار افراد خانواده و همسایگان برای همنشینی‌ها
	حریم حرکتی	توجه به شیوه‌های ورود به هر فضایی با آداب خاص خود
	حریم روانی	توجه به روحیات انسانی

(Mohtasham and Hamzehzadeh 2014, 55)

شکل ۳: ابعاد و ویژگی‌ها و مؤلفه‌های مؤثر در شکل‌دادن به مفهوم حریم

(Omidvari and Hamzehjad 2021, 150)

می‌آورد. این منطقه با مشخصات اقلیمی نیمه گرم و خشک، عمدتاً الگوهای معماری درون‌گرا را برای خود رقم می‌زند و از سویی بستر جغرافیایی و سطح هموار منطقه، باعث گستردگی بسیار زیاد خانه‌ها در سطح شده است. بر اساس نمونه‌های موجود و دیگر شواهد تاریخی، خانه‌های اصفهان عموماً واجد سه الگوی متفاوت بوده‌اند که به تفصیل به بیان این سه گونه پرداخته شده است:

- گونه برون‌گرا یا کوشک مانند: در میان باغ، حجم بنا فشرده در قسمت وسط باغ، متعلق به حکام و تاجران
- گونه دو یا چند حیاط: شامل دو تا سه حیاط، حیاط اصلی متعلق به خانواده، حیاط دوم متعلق به مهمان، حیاط سوم متعلق به فضای خدماتی، قشر مرفه ساکن این خانه‌ها بوده‌اند.

- گونه تک حیاط: حیاط نقش سازمان‌دهی فضاهای باز و بسته و فضای مهمان را دارد، خانه‌ها عمدتاً شامل دو محور شمالی جنوبی و شرقی غربی بوده‌اند. جبهه‌ای از خانه متعلق به صاحب‌خانه و اهل خانه بوده و جبهه‌ای دیگر متعلق به میهمانان است و بعضاً از طریق ورودی خانه امکان دسترسی مستقیم مهمان به این فضا بدون وارد شدن به حیاط و حریم خانواده فراهم می‌شود. این خانه عمومیت بیش‌تری در میان مردم داشتند (Omidvari and Hamzehnejad 2021).

۲-۳-۱- اجزا تشکیل‌دهنده خانه‌های سنتی شهر اصفهان

- ورودی: بیش‌تر درهای ورودی دولنگه چوبی و هر لنگه کوبه مختص به خود را داشته است.

- هشتی: فضایی که به‌عنوان ورودی اصلی خانه عمل می‌کند و معمولاً پس از سردر قرار دارد.

- حیاط: مرکزی که اطراف آن فضاهای خانه جانمایی می‌شود.

- حیاط خلوت: فضای کوچکی و باز که عموماً در پشت فضاهای اصلی خانه قرار می‌گیرد و ممکن است به بخش‌های خدماتی مربوط باشد.

- حیاط بالاخانه: حیاطی کوچک در طبقه دوم که به همراه فضاهای اطراف خود، بخشی مستقل از خانه را تشکیل می‌دهد.

- ایوان: فضایی نیمه‌باز که از سه طرف محصور است و تنها یک طرف آن باز است.

- ایوانچه: ایوانی کوچک و کم‌عمق.

- ایوان ستون‌دار: فضایی نیمه‌باز با ستون‌هایی که معمولاً مقابل فضاهای بسته قرار دارد.

- مهتابی: فضای بدون سقفی که بالاتر از سطح حیاط قرار می‌گیرد و از سه طرف بسته و از یک طرف باز است.

- تالار: اتاق بزرگ و تشریفاتی که برای پذیرایی از مهمانان استفاده می‌شود.

- شاه‌نشین: فضایی در بالای تالار و رو به پنجره که مخصوص نشستن بزرگان است.

- رعایت اصل تسلسل فضایی

رعایت اصل سلسله‌مراتب در خانه‌های سنتی که بر اساس اصول معماری اسلامی شکل گرفته‌اند، نشان می‌دهد که سلسله‌مراتب یکی از اصولی است که بیش‌ترین تأثیر را در ایجاد محرمیت در کالبد معماری و شهرسازی ایجاد می‌کند. در معماری اسلامی ورود به عرصه‌های خصوصی با گذر از عرصه‌های عمومی خانه امکان‌پذیر است که این سلسله‌مراتب می‌تواند در حفظ حریم فضاهای خصوصی بسیار مؤثر باشد.

- رعایت اصل عرصه‌بندی خصوصی و عمومی در مسکن

محرمیت می‌تواند از طریق تفکیک واضح و عمیق فضاهای داخلی از فضاهای خارجی، به همراه ایجاد مفصل‌بندی‌های متنوع و تقویت این تفکیک، و همچنین فراهم‌آوردن فضاهای باز داخلی که آرامش‌بخش و دلپذیر هستند، تحقق یابد (Silversmith 2012). بر اساس شرایط اقتصادی و رفاهی مردم، فضای مهمان از فضای اعضای خانواده به‌وسیله حیاط‌های متعدد و یا در خانه‌های تک‌حیاط تقسیم‌بندی فضاها صورت گرفته است.

- رعایت اصل عدم اشرافیت و تنظیم بازشوهای ارتباط‌دهنده در انتظام فضایی مسکن

حفاظت از فضاهای داخلی خانه در برابر نگاه افراد غریبه، مسئله‌ای است که آسایش خانواده به‌شدت به آن وابسته است؛ بنابراین، خانه باید به‌نحوی طراحی شود که به‌عنوان یک مکان امن و آرامش‌بخش، از دید دیگران محفوظ بماند (Naghizadeh 2007). از مهم‌ترین عوامل در ایجاد محرمیت در خانه‌های اسلامی، مکان‌یابی مناسب فضاها، گشودگی‌ها و بازشوها روی جدارها است (Aminpour and others 2016). جداسازی عرصه‌های داخلی از خارجی خانه با استفاده از مفصل‌بندی‌ها و کنترل ابعاد و اندازه گشودگی‌ها نقش بسیار مؤثری در تنظیم بازشوهای ارتباط‌دهنده به داخل خانه داشته است.

۲-۳-۲- بررسی خانه‌های سنتی و امروزی اصفهان

در اقلیم گرم و خشک ایران، علاوه بر دلایل فرهنگی و تاریخی، به دلیل شرایط اقلیمی و کنترل هرچه بیش‌تر تبادل حرارتی درون و بیرون محیط زندگی، درون‌گرایی بیش‌تر مورد توجه قرار گرفته و تشدید گردیده است. درون‌گرایی و ارتباط عمیق با طبیعت، به همراه شرایط اقلیمی و ویژگی‌های فرهنگی، موجب شکل‌گیری حیاط مرکزی در خانه‌های سنتی ایران شده است. به عبارتی، حیاط مرکزی در این خانه‌ها به‌عنوان راهی برای وارد کردن طبیعت به فضای داخلی و در عین حال حفظ حریم خصوصی و درون‌گرایی عمل کرده است. شهر اصفهان یکی از مهم‌ترین مراکز معماری ایرانی به شمار می‌رود که تعدد خانه‌های ارزشمند باقیمانده در این شهر لزوم شناخت بهتر این نوع از معماری را فراهم

- حوض خانه: فضایی سرپوشیده و مرتفع که حوضی در وسط آن قرار دارد و معمولاً با دیگر فضاها مرتبط است.
- پنج‌دوری: اتاق بزرگی با پنج پنجره بزرگ که به سمت حیاط باز می‌شود.
- سه‌دوری: اتاقی با سه پنجره بزرگ که به سمت حیاط قرار دارد.
- دو دوری: اتاقی با دو پنجره بزرگ که به سمت حیاط باز می‌شود.
- اتاق گوشواره: اتاقی که در طبقه بالا در کنار تالار قرار دارد و به آن مرتبط است.
- کفش‌کن: فضای واسطی که ورود به فضای بسته از آن میسر است.
- مطبخ: آشپزخانه (Haji Ghasemi 1998; 2016).

جدول ۳: انواع اتاق در خانه‌های ایرانی در حدفاصل دو قطب حریم عمومی و خصوصی

انواع اتاق	شاه‌نشین	پنج‌دوری	سه‌دوری	دودوری	پس اتاق
	عمومی	نیمه عمومی	نیمه خصوصی	خصوصی	کاملاً خصوصی

(Sadeghi 2015)

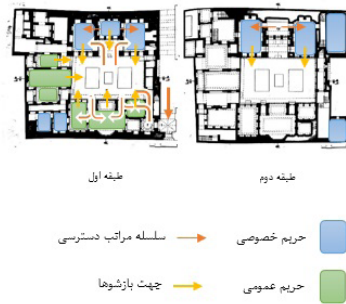
۳-۲-۲- اجزا تشکیل‌دهنده خانه‌های معاصر شهر اصفهان

- اتاق خواب‌ها: اتاق‌های خواب در خانه‌های جدید کوچک‌تر شده و معمولاً با کمد، تخت و تجهیزات دیگر همراه هستند که این امر باعث ایجاد فضاهای غیرقابل تنفس می‌شود. بسیاری از افراد به‌جای استفاده از این فضاها، تمایل دارند به نشیمن و پذیرایی بروند تا مطالعه یا کارهای روزمره خود را انجام دهند.
- آشپزخانه: یکی از مشکلات رایج در خانه‌های مدرن، کمبود فضای آشپزخانه است. زنان در این محیط ممکن است آسیب‌پذیر باشند، زیرا زمان زیادی را در آشپزخانه با کیفیت نامطلوب آن سپری می‌کنند. طراحی نادرست این فضا در معرض دید عموم، می‌تواند به ازبین‌رفتن آسایش روانی و عدم رعایت حریم خصوصی منجر شود.
- فضاهای خدماتی: حذف این فضاها می‌تواند اتاق‌های نشیمن و خواب را به مکان‌های غیربهداشتی تبدیل کند. طراحی نامناسب فضاهای داخلی، نبود فضای پیش‌ورودی و عدم رعایت حریم خانواده، از جمله عوامل مهم

- عدم رعایت حریمت هستند.
- فضای بازی کودکان: یکی از عوامل کلیدی برای رشد و شکوفایی کودکان، ارتباط مستقیم آن‌ها با فضای باز یا طبیعت است که موجب پرورش استعدادها و سلامت آن‌ها می‌شود. امنیت کودکان نیز می‌تواند از طریق نظارت والدین از داخل خانه به حیاط تأمین شود.
- فضای نشیمن: یکی از مهم‌ترین فضاهای خانه برای جمع‌شدن اعضای خانواده در کنار هم است که در خانه‌های امروزی با ترکیب فضای نشیمن و پذیرایی این احساس تعلق به مکان از بین رفته و افراد جدا از هم در فضاهای متفاوتی در خانه سرگرم هستند.
- در جدول ۴ خانه‌های دوطبقه سنتی اصفهان معرفی شده و در پلان‌ها حریم خصوصی و عمومی و سلسله‌مراتب دسترسی و جهت بازشوها مشخص گردیده است و ابعاد حریم‌ها توضیح داده شده است. در جدول ۵ خانه‌های مدنظر بر اساس مؤلفه‌های حریم، حریم بویایی، حرکتی، روانی، شنیداری و دیداری با یکدیگر مقایسه شده است.

جدول ۴: پلان خانه‌های سنتی شهر اصفهان

پلان‌ها	ویژگی‌ها	بنا
<p>طبقه اول</p> <p>طبقه دوم</p> <p>حریم خصوصی</p> <p>حریم عمومی</p> <p>سلسله مراتب دسترسی</p> <p>جهت بازشوها</p> <p>(Haji Ghassemi 1998; 2016)</p>	<p>منزل رحیم یداللهی یکی از آثار ملی ثبت‌شده ایران در اصفهان است که قدمت آن مربوط به قاجاریه است. مهم‌ترین بخش‌های خانه در دو جبهه شمالی و جنوبی در دو انتهای محور اصلی حیاط کشیده‌ای قرار گرفته‌اند. ورودی اصلی خانه در گوشه جنوب غربی آن یک هشتی نسبتاً بزرگ و مشترک با خانه همسایه دارد. ورود به خانه با گذر از هشتی و دالان به حیاط اصلی انجام می‌شود. تفکیک عرصه‌های داخلی خانه توسط فضای واسط مانند کفش‌کن انجام شده است که به‌عنوان یک فضای میانجی‌گر ایفای نقش می‌کند و تالارها که مخصوص مهمانان است در نزدیکی در ورودی قرار دارد و بخش‌های خصوصی به‌صورت جداگانه تفکیک شده است. قرارگیری مطبخ در جبهه شرقی بنا، به‌صورت کاملاً جداگانه از فضای عمومی و خصوصی حریم بویایی کاملاً رعایت شده است. حیاط خود به‌عنوان یک فضای واسط تمامی عرصه‌های داخلی به‌صورت تفکیک‌شده به آن راه دارد. باتوجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم باتوجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حریم به‌درستی رعایت شده است.</p>	<p>بنا</p>
<p>طبقه اول</p> <p>طبقه دوم</p> <p>حریم خصوصی</p> <p>حریم عمومی</p> <p>سلسله مراتب دسترسی</p> <p>جهت بازشوها</p> <p>(Haji Ghassemi 1998; 2016)</p>	<p>خانه داوید مربوط به دوره صفوی است و در اصفهان، جلفا، محله تبریزی‌ها، نیش کوچه آقا داوودی واقع شده است. فضاهای بسته خانه در چهار جبهه‌ی یک حیاط مستطیل‌شکل قرار گرفته‌اند. مهم‌ترین مجموعه فضایی این خانه در جبهه شمالی آن واقع شده است که شامل تالاری صلیبی‌شکل با ارتفاع دوطبقه در میانه و چهار اتاق سه‌دوری در دو طبقه‌ی طرفین آن می‌باشد. این اتاق‌ها در طبقه اول از یک‌سو از طریق ایوانچه‌ای به حیاط می‌نگرند و از سوی دیگر با تالار میانه‌ی این جبهه مرتبط هستند و در طبقه دوم به‌صورت گوشواره به فضای تالار مشرف می‌شوند. سقف تالار دارای پوشش گنبدی و تزیینات زیبای مقرنس است. ورودی بنا در گوشه شمال شرقی قرار گرفته و فضای هشتی آن دارای قاعده مربع‌شکل است. از این هشتی دالان طولی در امتداد جبهه شرقی خانه امتداد یافته و به حیاط خانه و جبهه جنوبی آن راه می‌یابد که این موضوع به تفکیک نمودن عرصه عمومی و خصوصی از ورودی اصلی بنا اشاره دارد. هشتی ورودی به یکی از اتاق‌های سه‌دوری واقع در جبهه شمالی دسترسی دارد که از ورود مهمانان غریبه به داخل حیاط جلوگیری می‌کند و محرمیت داخلی بنا رعایت می‌شود. باتوجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم باتوجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حریم به‌درستی رعایت شده است.</p>	<p>بنا</p>

(Haji Ghasemi 1998; 2016)

در این بنا آثاری از سه دوره تاریخی معماری صفوی، زند و قاجار را در خود دارد. مالکیت متنوع خانه، در ادوار گوناگون تاریخی و تأثیرپذیری از فرهنگ‌های مختلف ارمنی، اروپایی و ایرانی، این بنا را با تزیینات متنوع آن به ترکیبی از فرهنگ‌ها مبدل کرده است. نخستین مالک شناخته‌شده این خانه تاریخی وکیل‌الدوله (استپانوس آقانوریان) کاردار سفارت انگلیس در اصفهان دوره قاجار است. این خانه پس از مرمت به خانه پلشیر تغییر نام داد و پس از جایزه برگزیده یونسکو، در فهرست میراث فرهنگی ایران ثبت شد. فضاهای خانه در چهارسوی یک حیاط مستطیل‌شکل قرار گرفته‌اند؛ همه جبهه‌های حیاط ارتفاعی معادل دوطبقه دارند اما جبهه شمالی و غربی کمی مرتفع‌ترند. ورودی خانه از طریق هشتی و دالانی وارد حیاط می‌شود. یکی از اتاق‌های سهدری از داخل دالان دسترسی دارد که به جهت رعایت محرمیت و از ورود افراد غریبه جلوگیری می‌کند. باتوجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم باتوجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حریم به‌درستی رعایت شده است.

(Haji Ghasemi 1998; 2016)

خانه کهکشان مربوط به دوره قاجار است. فضاهای این خانه در سه جبهه حیاط قرار گرفته‌اند. جبهه شمالی دوطبقه بوده و تالاری در میانه خود دارد. در جبهه غربی، حیاط به میانه فضای بسته نفوذ کرده و یک فضای باز با حوضی هشت‌ضلعی پدید آورده که مانند حوض روباز جلوه می‌کند. ورود به حیاط خانه از همین قسمت صورت می‌گیرد، به طوری که پس از عبور از هشتی و دالان به ایوانچه‌ای در گوشه این قسمت از حیاط راه می‌یابیم. این فضا به‌عنوان فضای مکث در حریم خصوصی خانه قبل از ورود به حیاط و بعد از دالان عمل می‌کند. در شمال غربی خانه آشپزخانه و چاه آب قرار دارد که از آن یک ورودی مجزا به کوچه کناری قرار دارد. در طبقه دوم همین قسمت از خانه یک حیاط بالاخانه و در اطراف آن اتاق سهدری و فضاهای دیگری قرار گرفته است که مجموعاً قسمت مستقلی در خانه به وجود آورده است. باتوجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم باتوجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حریم به‌درستی رعایت شده است.

(Haji Ghasemi 1998; 2016)

این خانه، به مرحوم عباس بهشتیان، محقق معاصر تاریخ تعلق داشته و در یکی از محلات قدیمی مجاور بازار بزرگ شهر به نام «جمال کله» است. این بنا در حدود دویست سال قبل ساخته شده و اندکی بعد توسعه‌یافته و تکمیل شده است. این خانه مربوط به اوایل دوره قاجاریان می‌باشد. خانه در زمره خانه‌های طبقات متوسط جامعه آن زمان و فاقد بخش‌های متعدد اندرونی و بیرونی؛ از اتاق‌هایی اطراف حیاط مستطیل‌شکل تشکیل شده است. جبهه‌های شمال غربی و جنوب شرقی مرتفع‌تر از دو جبهه دیگر است. گوشه‌های بنا به فضاهای عبوری و خدماتی اختصاص داده‌اند. آشپزخانه در نزدیک‌ترین فضا به ورودی و در دالان قرار گرفته است. قرارگیری مجزا فضای خدماتی از فضاهای عمومی و خصوصی داخل بنا به جهت حفظ حریم بویایی انجام شده است و عرصه‌های متفاوت به‌صورت تفکیک‌شده در جهت حفظ حریم شنیداری قرار گرفته‌اند. ورودی اصلی خانه در گوشه شرقی، سردری ساده و هشتی‌ای دارد که به ایوانچه جبهه جنوب شرقی راه می‌یابد. ورودی ساده‌تر در گوشه غربی که آن نیز از یکی از ایوانچه‌های جبهه شمال غربی سر در می‌آورد. آشپزخانه در این ورودی قرار گرفته است. باتوجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم باتوجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حریم به‌درستی رعایت شده است.

پلان‌ها	ویژگی‌ها	بنا
---------	----------	-----

(Haji Ghasemi 1998; 2016)

خانه لباف مربوط به دوره قاجار - دوره پهلوی است. فضاهای خانه در سه جبهه حیاط وسیع آن قرار گرفته‌اند که جبهه شمالی مهم‌ترین و مرتفع‌ترین آن‌ها می‌باشد. مجموعه فضایی مهم دیگر خانه در جبهه شرقی حیاط شکل گرفته است. حیاط خانه توسط یک حوض گرد و چهار باغچه پیرامون آن محوطه‌سازی شده که این ترکیب کم‌تر در خانه‌ها دیده می‌شود. جبهه جنوبی شامل فضای خدماتی خانه از جمله حمام، مطبخ و اصطبل است. جداسازی فضاهای خدماتی از فضاهای عمومی و خصوصی جهت رعایت حریم بویایی اتفاق افتاده است. حیاط به عنوان یک فضای واسط عمل کرده و عرصه‌های مختلف را جدا می‌کند. خانه دارای دو ورودی از دو معبر عمومی است که هر دو توسط یک دالان به گوشه حیاط راه می‌یابد. وجود دالان در جهت رعایت حریم خصوصی از حریم عمومی به کار گرفته شده است. با توجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم با توجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حرایم به درستی رعایت شده است.

۱۰۰
۱۰۰
۱۰۰

(Haji Ghasemi 1998; 2016)

این خانه در حدود ۱۵۰ سال پیش توسط بزرگ خاندان وثیق انصاری، رئیس متوفیان دربار ظل السلطان حاکم اصفهان ساخته شده و از زیباترین خانه‌های دوره قاجار در این شهر به شمار می‌آید. مهم‌ترین بخش خانه در جبهه شمالی حیاط قرار دارد. حوضخانه‌ای در گوشه شمال شرقی خانه قرار دارد که مرتفع‌ترین فضای خانه و دارای سه طبقه می‌باشد و روشنایی آن از پنجره‌های طبقه آخر تامین می‌شود. جبهه غربی دارای فضاهایی مشابه جبهه شرقی بوده و در طبقه بالا مهتابی وسیعی وجود دارد. در جبهه جنوبی دسترسی به اتاق‌ها از طریق فضای واسط کفش کن می‌باشد. ورود به خانه از گوشه جنوب غربی آن صورت می‌گیرد. هشتی بزرگی در ورودی وجود داشته که با همسایه مشترک بوده و اکنون تخریب شده است و پس از طی دالانی به گوشه حیاط مربوط می‌شود. ورود به هشتی و دالان در دو جهت مخالف انجام می‌گرفته که صورت پنهانی به ورودی داده شده و بسیار از جهت حفظ محرمیت حائز اهمیت است. در جنوب شرقی فضاهای خدماتی قرار دارد که حریم بویایی با توجه به جداسازی فضاهای خدماتی از دیگر فضاها رعایت شده است. با توجه به این که هیچ روزنه‌ای به جز ورودی به معبر عمومی وجود ندارد، انتقال صدا از داخل به خارج و بالعکس انتقال صدای معبر عمومی به فضای داخلی و دید مزاحم از خارج به داخل بنا اتفاق نمی‌افتد و بازشوها به سمت حیاط مرکزی باز می‌گردد. بدین ترتیب حریم شنیداری و دیداری کاملاً رعایت شده است. در جانمایی عرصه‌های عمومی خصوصی داخل بنا هم با توجه به جداسازی در جبهه‌های متفاوت این حرایم به درستی رعایت شده است.

۱۰۰
۱۰۰
۱۰۰

جدول ۵: مقایسه حرایم در خانه‌های سنتی اصفهان

بنا	ابعاد حریم
خانه پدالهی (قاجار)	✓
خانه لباف (قاجار - پهلوی)	✓
خانه داوود (صفوی)	✓
خانه وثیق انصاری (قاجار)	✓
خانه زوولیان (صفوی - زند - قاجار)	✓
خانه بهشتیان (قاجار)	✓
خانه کهنکشان (قاجار)	✓
ممانعت از استقرار فضای مهمان در میان عرصه خصوصی خانه	✓
رعایت سلسله‌مراتب ورود و دسترسی به فضای مهمان در خانه	✓
ممانعت از ورود به عرصه‌های عمومی خانه با گذر از عرصه‌های خصوصی و خدماتی	✓

۱۰۰
۱۰۰
۱۰۰

عقلمی مقدم، فهیمه السادات و دیگران

ابعاد حریم							بنا
خانه کهنکشان (قاجار)	خانه بهشتیان (قاجار)	خانه زوولیان (زند- قاجار)	خانه وثیق انصاری (قاجار)	خانه داوید (صفوی)	خانه باقر (قاجار- پهلوی)	خانه بدالهی (قاجار)	
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	استقرار مناسب فضای خدماتی آشپزخانه با معبر و فضای داخلی
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	استقرار مناسب فضای سرویس بهداشتی نسبت به فضای زیستی
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	جانمایی مناسب عرصه‌های خدماتی، سرویس بهداشتی، و آشپزخانه
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	توجه به عرصه‌بندی‌های خصوصی و عمومی در خانه
✓	✓	✓	✓	✓	✓	---	توجه به طراحی مفصل‌های مناسب جهت رعایت سلسله‌مراتب در فضاها
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	جلوگیری از ورود سروصدا معبر به داخل خانه
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	وجود مفصل‌هایی برای ممانعت از ورود سروصدا و مشاجرات خانوادگی به همسایگان و معبر
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	جلوگیری از انتقال مکالمات و گفتگوهای خصوصی به عرصه عمومی و برعکس در خانه
✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	وجود سلسله‌مراتب و جلوگیری از دید افراد نامحرم به داخل خانه
✓	✓	✓	✓	✓	✓	---	توجه به عرصه‌بندی مناسب در خانه
---	---	---	---	---	---	---	توجه به ابعاد و محل پنجره‌ها در خانه جهت ممانعت از دید افراد غریبه

داده شده است. در جدول ۷ خانه‌های مدنظر بر اساس مؤلفه‌های حریم بویایی، حرکتی، روانی، شنیداری و دیداری با یکدیگر مقایسه شده است.

در جدول ۶ خانه‌های دوبلکس معاصر اصفهان معرفی شده و در پلان‌ها حریم خصوصی و عمومی و سلسله‌مراتب دسترسی و جهت بازشوها مشخص و ابعاد حریم توضیح

جدول ۶: پلان خانه‌های معاصر اصفهان

ردیف	ویژگی‌ها	پلان‌ها
۱	ورودی از طریق ایجاد اختلاف سطح و یک فضای مکث وارد فضای داخلی می‌شود. نبود محل مناسب انتظار و قرار گرفتن افراد غریبه در فضای مکث باعث دید کامل به فضای داخلی خانه می‌گردد. در طبقه اول فضای خصوصی برای استراحت قرار ندارد و اتاق مهمان در طبقه دوم در کنار اتاق‌های خصوصی قرار گرفته است که باعث برهم‌زدن حریم خصوصی در طبقه دوم می‌گردد. قرارگیری فضای سرویس بهداشتی در قسمت ورودی در جهت رعایت حریم بویایی مناسب است؛ اما نداشتن تهویه کافی باعث می‌شود تا فضای تعویض لباس به محل نامناسبی تبدیل شود. اشراف داشتن فضای نشیمن و پذیرایی به آشپزخانه علاوه بر رعایت‌نشدن حریم دیداری، حریم بویایی هم رعایت نشده است. باتوجه به تفکیک فضای نیمه‌عمومی از فضاهای خصوصی در دو طبقه حریم شنیداری رعایت شده است. این خانه به‌صورت برون‌گرا ساخته شده و بازشوهایی که به سمت حیاط هستند محرمیت در آن‌ها تا حدودی رعایت شده است، اما بازشوهایی که به سمت کوچه و خیابان هستند محرمیت رعایت نشده و از طریق قرارگیری پرده از دید مستقیم همسایگان به فضای داخلی خانه جلوگیری می‌شود.	
۲	ورودی از طریق ایجاد اختلاف سطح و یک فضای مکث وارد فضای داخلی می‌شود. قرارگیری فضای سرویس بهداشتی در قسمت ورودی در جهت رعایت حریم بویایی مناسب است. فیلتر ورودی به فضای تقسیم ورودی، سرویس بهداشتی، اتاق مهمان و دسترسی به نشیمن و پذیرایی تبدیل شده است؛ اما باید در نظر بگیریم که نبود محل مناسب انتظار و قرار گرفتن افراد غریبه در فیلتر ورودی باعث دید کامل به فضای داخلی خانه می‌گردد. اشراف داشتن فضای نشیمن و پذیرایی به آشپزخانه علاوه بر رعایت‌نشدن حریم دیداری، حریم بویایی هم رعایت نشده است. با توجه به تفکیک فضای نیمه‌عمومی از فضاهای خصوصی در دو طبقه حریم شنیداری رعایت شده است. در طبقه دوم همانند طبقه اول حریم آشپزخانه رعایت نشده؛ اما چون در عرصه خصوصی قرار گرفته و به جهت رفع نیاز روزانه می‌باشد تا حدودی قابل قبول است؛ اما باز هم انتقال بو به راحتی امکان پذیر بوده که این قضیه نامناسب می‌باشد. تنها سرویس بهداشتی موجود در فضای خواب والدین به دلیل داشتن تهویه مناسب از ورود بوی نامطبوع به فضای داخلی اتاق جلوگیری می‌کند. تراس در طبقه دوم محرمیت نداشته و غالباً به دلیل عدم توجه به حریم به‌عنوان فضای انبار و نگهداری وسایل استفاده می‌شود تا فضای نشیمن و بهره‌برداری مناسب از آن. این خانه به‌صورت برون‌گرا ساخته شده و بازشوهایی که به سمت کوچه و خیابان هستند محرمیت رعایت نشده و از طریق قرارگیری پرده از دید مستقیم همسایگان به فضای داخلی خانه جلوگیری می‌شود.	
۳	ورودی از طریق ایجاد اختلاف سطح از حیاط وارد فضای داخلی می‌شود. نبود محل مناسب انتظار و قرار گرفتن افراد غریبه در فضای مکث باعث دید کامل به فضای داخلی خانه می‌گردد. در طبقه اول فضای خصوصی برای استراحت قرار ندارد و اتاق مهمان، استخر و فضای نشیمن و پذیرایی قرار گرفته است. ورود و خروج به استخر بدون فیلتر اتفاق می‌افتد که خود باعث عدم رعایت حریم بویایی و محرمیت داخل استخر می‌گردد. باتوجه به موقعیت آشپزخانه حریم بویایی و علاوه بر آن حریم محرمیت برای خانم‌های در آشپزخانه رعایت نشده است. دسترسی به طبقه دوم با گذر از راهرویی طولانی اتفاق افتاده است و سلسله‌مراتب دسترسی به‌دسترسی رعایت نشده است. آشپزخانه در طبقه دوم در کنار اتاق‌های خصوصی قرار گرفته است که باعث برهم‌زدن حریم بویایی در طبقه دوم می‌گردد. باتوجه به تفکیک فضای نیمه‌عمومی از فضاهای خصوصی در دو طبقه حریم شنیداری رعایت شده است. این خانه به‌صورت برون‌گرا ساخته شده و بازشوهایی که به سمت حیاط هستند محرمیت در آن‌ها تا حدودی رعایت شده است. قرارگیری آسانسور در کنار اتاق مهمان و طبقه دوم در کنار اتاق خواب باعث برهم‌زدن حریم شنیداری می‌گردد. دسترسی اتاق خواب‌ها در طبقه دوم از طریق تراس باعث برهم‌زدن احساس امنیت و عدم رعایت محرمیت در این اتاق‌ها می‌گردد.	

جدول ۷: مقایسه حرایم در خانه‌های معاصر اصفهان

بناباعد حریم	خانه معاصر ۱	خانه معاصر ۲	خانه معاصر ۳
	*	✓	✓
ممانعت از استقرار فضای مهمان در میان عرصه خصوصی خانه			
حریم حرکتی	✓	✓	✓
رعایت سلسله‌مراتب ورود و دسترسی به فضای مهمان در خانه			
ممانعت از ورود به عرصه‌های عمومی خانه با گذر از عرصه‌های خصوصی و خدماتی	✓	✓	✓
استقرار مناسب فضای خدماتی آشپزخانه با معبر و فضای داخلی		✓	*
حریم بویایی	✓	✓	✓
استقرار مناسب فضای سرویس بهداشتی نسبت به فضای زیستی			
جانمایی مناسب عرصه‌های خدماتی، سرویس بهداشتی، آشپزخانه	*	*	*
توجه به عرصه‌بندی‌های خصوصی و عمومی در خانه	*	✓	✓
حریم روانی	*	*	*
توجه به طراحی مفصل‌های مناسب جهت رعایت سلسله‌مراتب در فضاها			
جلوگیری از ورود سروصدا معبر به داخل خانه	✓	*	✓
حریم شنیداری	✓	✓	✓
وجود مفصل‌هایی برای ممانعت از ورود سروصدا و مشاجرات خانوادگی به همسایگان و معبر			
جلوگیری از انتقال مکالمات و گفتگوهای خصوصی به عرصه عمومی و برعکس در خانه	✓	✓	*
وجود سلسله‌مراتب و جلوگیری از دید افراد نامحرم به داخل خانه	*	*	*
حریم دیداری	✓	✓	*
توجه به عرصه‌بندی مناسب در خانه			
توجه به ابعاد و محل پنجره‌ها در خانه جهت ممانعت از دید افراد غریبه	*	*	*

۴. بحث و تحلیل

کم‌تر رعایت شده است. معماری امروزی بیش‌تر تیپ‌سازی خانه‌ها و مساکن است و بناها بدون توجه به نیازهای افراد و شناخت موقعیت قرارگیری ساخته می‌شود. در جدول ۸ به مقایسه مؤلفه‌های حریم در دو دوره زمانی متفاوت پرداخته می‌شود.

بررسی خانه‌های سنتی و معاصر شهر اصفهان بر اساس مؤلفه‌های حریم نشان می‌دهد که در خانه‌های امروزی اصفهان توجه به اقلیم، آداب‌ورسوم مردم، توجه هم‌زمان به نیازهای مادی، معنوی و روحانی، عدم اشراف واحدهای مسکونی بر یکدیگر رعایت نشده و یا در بعضی از موارد

جدول ۸: مقایسه حفظ محرمیت در خانه‌های سنتی و مدرن امروزی اصفهان

مؤلفه‌ها	شباهت‌ها	تفاوت‌ها
رعایت دیداری	توجه به عرصه‌بندی مناسب در خانه	خانه‌های سنتی: با قرارگیری هشتی و دالان و شکستگی ورود به حیاط حریم دیداری رعایت شده است. پنجره‌ها و ایوان‌ها به صورت درون‌گرا به حیاط مرکزی باز می‌شوند. خانه‌های معاصر: فیلتر ورودی به عنوان فضای تقسیم‌نقشی در حریم دیداری ایفا نمی‌کند. عدم توجه به اقلیم منطقه و ساخت خانه‌های برون‌گرا و در نتیجه پنجره‌ها به سمت معبر عمومی و حیاط است.
قرارگیری فضاهای خصوصی در طبقه دوم برای ممانعت از ورود سروصدا و مشاجرات خانوادگی به همسایگان و معبر	قرارگیری فضای خصوصی در طبقه دوم	خانه سنتی: قرارگیری عرصه‌های مختلف در جبهه‌های متفاوت حیاط خانه معاصر: ورود سروصدا معبر به داخل خانه، انتقال مکالمات و گفتگوهای خصوصی به عرصه عمومی در خانه‌هایی که اتاق مهمان در کنار اتاق خواب‌ها قرار دارد؛ قرارگیری اتاق تلویزیون در طبقه دوم در کنار اتاق‌های خصوصی.
عرصه‌بندی‌های خصوصی و عمومی در خانه تا حدودی در خانه‌های معاصر هم رعایت شده است.	عرصه‌بندی‌های خصوصی و عمومی در خانه تا	خانه سنتی: مفصل‌های مناسب جهت رعایت سلسله‌مراتب در فضاها خانه معاصر: در دسترس نبودن راه‌پله طبقه دوم در نزدیکی ورودی، گذر از عرصه عمومی و مواجهه با مهمانان حاضر در خانه
محل قرارگیری آشپزخانه و سرویس بهداشتی به صورت جداگانه از فضاهای دیگر	محل قرارگیری آشپزخانه و سرویس بهداشتی	خانه سنتی: جداسازی فضاهای خدماتی و تهویه مناسب و دسترسی به آن‌ها از طریق حیاط و یا دالان
		خانه معاصر: به دلیل نوع طراحی‌های مدرن و امروزی آشپزخانه به صورت اپن و جزیره طراحی شده که حریم بویایی و محرمیت دیداری رعایت نشده است؛ در سرویس‌ها، عدم تهویه مناسب و یا قرارگیری در نزدیکی عرصه‌های دیگر.
- رعایت سلسله‌مراتب ورود و دسترسی به فضای مهمان در خانه - ممانعت از ورود به عرصه‌های عمومی خانه با گذر از عرصه‌های خصوصی و خدماتی	- رعایت سلسله‌مراتب ورود و دسترسی به فضای مهمان در خانه - ممانعت از ورود به عرصه‌های عمومی خانه با گذر از عرصه‌های خصوصی و خدماتی	خانه سنتی: دسترسی‌های متفاوت برای عرصه‌های مختلف و گشودگی فضاها به حیاط مرکزی خانه معاصر: استقرار فضای مهمان در میان عرصه خصوصی خانه و برعکس دسترسی به فضای خصوصی از طریق گذر از عرصه‌های عمومی

به کار رفته است. اما برای دستیابی به کیفیت مطلوب در خانه‌های معاصر، راهکارهایی در جدول ۹ ارائه شده است که می‌تواند به بهبود مسکن امروزی اصفهان کمک کند و از مجموع مفاهیمی که در کنار هم آرامش و کیفیت فضایی را در خانه‌های سنتی فراهم می‌کردند، بهره‌برداری شود.

باتوجه به این که امروزه بسیاری از تقلیدهای نادرست از معماری غربی ظاهری زیبا اما بی‌معنا به معماری معاصر ما بخشیده است، استفاده از الگوهای زیبایی‌شناسی معماری سنتی می‌تواند به ایجاد فضایی مناسب و متناسب با هویت ایرانی کمک کند. در هر یک از نمونه‌های مورد بررسی، تنها چند مورد از این مفاهیم و معیارها در طراحی

جدول ۹: ارائه راهکار

مؤلفه‌ها در خانه‌های سنتی	بازتعریف در خانه‌های معاصر	تطبیق و ارائه راهکار
تالارها	پذیرایی	- قرارگیری فضاهای عمومی در نزدیکی ورودی و رعایت سلسله‌مراتب دسترسی مهمانان
اتاق پنج‌دردی	اتاق مهمان	- جداسازی عرصه‌های عمومی و خصوصی
اتاق سه‌دردی	نشیمن	امکان خلوت و آرامش شخصی در فضاهای مختلف خانه، مانند نشیمن‌های کوچک خانوادگی، بهار خواب‌های کوچک و یا فضاهای نیمه‌باز طراحی‌شده مرتبط با حیاط با حفظ محرمیت
اتاق دو دری	اتاق خصوصی	جانمایی اتاق‌های خصوصی و نشیمن خصوصی در کنار هم و عدم دید از فضای عمومی به این فضاها
نورگیر	نورگیر	- استفاده از سطوح متخلخل همانند شبک در معماری سنتی جهت کنترل دید خارج به داخل
(دو دری، سه‌دردی و پنج‌دردی)	(پنجره)	- استفاده از گل‌و گیاه در جلو بازشوها، ضمن ایجاد زیبایی و ارتباط با طبیعت و کنترل دید همسایگان

مؤلفه‌ها در خانه‌های سنتی	بازتعریف در خانه‌های معاصر	تطبیق و ارائه راهکار
مطبخ	آشپزخانه	جداسازی محل قرارگیری فضاهای خدماتی از دیگر فضاها، تهویه مناسب و رعایت حریم بویایی و دیداری، طراحی آشپزخانه به صورت دو در ورودی و یا جداسازی آشپزخانه تمیز و کثیف جهت حفظ حریم دیداری
هشتی	فیلتر ورودی	طراحی پیش فضای ورودی به درون خانه و امکان نشستن و ایستادن افراد بدون دید مستقیم به فضای داخلی
دالان	راهروها	رعایت سلسله‌مراتب دسترسی از فضای عمومی به داخل و همچنین فضاهای داخلی بدون عبور از فضاهای خصوصی
ایوان ایوانچه	تراس بالکن	کنترل اشراق داشتن از بیرون به داخل از طریق بالکن‌هایی مسقف همانند ایوان در معماری سنتی اصفهان با عمق بیشتر، بدین ترتیب نیازی به استفاده دائمی از پرده نبوده؛ به علاوه از نور طبیعی بهره‌مند شده و ارتباط بصری هم حفظ می‌گردد.
حیاط مرکزی	حیاط	- استفاده مجدد از حیاط مرکزی با توجه به اقلیم منطقه - طراحی فضاهای باز و نیمه‌باز برای خلوت چندنفره

۵. نتیجه‌گیری

با توجه به تحلیل نمونه‌ها و جداول ارائه‌شده، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که مفاهیم الهام‌گرفته از الگوهای تاریخی در این نمونه‌ها به شکلی نوین و با توجه به شرایط زندگی معاصر تا حدودی به کار گرفته شده و توانسته‌اند تا حدودی نیازهای ساکنان را برآورده کنند؛ هرچند که هیچ‌یک از این نمونه‌ها به‌طور کامل به تمامی اصول معماری سنتی توجه نکرده‌اند. با بررسی خانه‌های تاریخی به این نکته رسیدیم در تأمین آرامش درونی در خانه‌های سنتی حفظ حریمیت بسیار مهم بوده است. بدین منظور تأمین حریمیت بر اساس سه مؤلفه مطرح شده و توجه به دید بیرون به درون خانه و حفظ حریمیت در فضاهای داخلی موردتوجه است. در نتایج تحقیقات دیگر بیان شده عوامل فرهنگی تأثیر به‌سزایی داشته است و سه مؤلفه شاخص در تعیین میزان حریم خواهی در خانه‌های مورد مطالعه مؤلفه‌های عرصه‌بندی، تسلسل فضایی و میزان گشودگی‌ها بوده است و دو مؤلفه عرصه‌بندی و تسلسل فضایی ارتباط

تنگاتنگ‌تری با یکدیگر داشته‌اند؛ به طوری که میزان حریم خواهی در هر یک از شهرها در ارتباط تنگاتنگ با این دو مؤلفه از حریم معنا یافته است. در خانه‌های اصفهان به دلیل گسترده شدن خانه در سطح، تفکیک حریم مهمان از اهل خانه از طریق جداسازی حیاطها و از سویی تفکیک فضاها در جبهه‌های مختلف یک حیاط بوده است و تفکیک عرصه‌ها نقش بسیار قوی‌تری در این حریم خواهی داشته است. در تحقیق دیگری گفته شده، سلسله‌مراتب به ایجاد نظم در فضاهای خصوصی و عمومی کمک می‌کند و در نهایت موجب حفظ حریم خصوصی می‌شود. همچنین، استفاده از تناسب، نظم و هندسه باعث ایجاد وحدت می‌گردد که نشان‌دهنده ریشه‌های مشترک اصول سنتی است. به نظر می‌رسد که درک صحیح از آنچه در گذشته انجام شده و بازشناسی اصول و معیارهای معماری سنتی، به ما کمک می‌کند تا این مفاهیم را به زبان امروزی تجسم کرده و به اهداف مورد نظر نزدیک‌تر شویم.

تشکر و قدردانی

این مقاله هیچ حامی مالی و معنوی نداشته است.

تعارض منافع

این مقاله فاقد هرگونه تعارض منافی است.

تأییدیه اخلاقی

نویسندگان متعهد می‌شوند که کلیه اصول اخلاقی انتشار اثر علمی را براساس اصول اخلاقی COPE رعایت کرده‌اند و در صورت احراز هر یک از موارد تخطی از اصول اخلاقی، حتی پس از انتشار مقاله، حق حذف مقاله و پیگیری مورد را به مجله می‌دهند.

درصد مشارکت

نویسندگان اعلام می‌دارند به‌طور مستقیم در مراحل انجام پژوهش و نگارش مقاله مشارکت فعال داشته‌اند.

پی‌نوشت

۱. الگو بردی: انجام مطالعات کیفی تطبیقی با هدف تمرکز محقق بر اعمال و اقدامات در حوزه مورد بررسی و در محدوده تعیین شده. شامل چهار مرحله: توصیف، تفسیر، هم‌جواری، مقایسه می‌باشد.

فهرست منابع

- Aminpour, Ahmed, Ramin Madani, and Hamed Hayati. 2017. The effect of the principle of women's privacy on the architecture of Iranian houses is based on Islamic teachings. *Women and Culture* (32): 47-61. <http://noo.rs/wxSYB>. [in Persian]
- Aliabadi, Mohammad, and Majid Hashemi Togharjardi. 2010. The necessity of a new approach in the formulation of laws and regulations of Islamic architecture (a reflection on the effect of the jurisprudential rule of damage on the articles related to visual privacy in Iran's civil law). *Scientific Association of Architecture and Urban Planning of Iran* (1): 67-75. <https://www.sid.ir/paper/465809/fa>. [in Persian]
- Aliabadi, Mohammad. 2001. The influence of Islamic culture on house and neighborhood architecture. Tehran: Architecture and Urban Development Research Center of the Ministry of Housing and Urban Development. [in Persian]
- Ayoziyan, Simon. 1997. Preserving the values of traditional architecture in Islamic architecture of Iran. *Honar-haye-Ziba*. <http://noo.rs/A9fvr>. [in Persian]
- Al-Khateeb, M. 2015. An investigation into the concept of privacy in contemporary Saudi houses from a female perspective: A design tool (Doctoral dissertation). Bournemouth University. http://eprints.bournemouth.ac.uk/25016/1/AlKhateeb%2C%20Maryam_Ph.D._2015.pdf
- Altman, I., A. Vinsel, and B. B. Brown. 1981. Dialectic conceptions in social psychology: An application and privacy regulation. *Advances in Experimental Social Psychology*: 107-157.
- Altman, I., and M. Chemers. 1985. *Culture and Environment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ghasemi Sichani, Maryam, and Gholamhossein Memarian. 2010. *Typology of the Qajar period house in Isfahan*. City identity. [in Persian]
- Haji Ghasemi, Cambiz. 2015. *Anthology of the culture of Islamic architectural works of Iran (houses)*. Tehran: Shahid Beheshti University. [in Persian]
- Hashempour, Parisa, and Sana Yazdani. 2016. Studying the physical changes of historical neighborhoods in order the privacy: A case study of the Tabriz Azab Daftarilar historical neighborhood. *Local Development (Rural-Urban)* 8(2): 313-338. <https://www.sid.ir/paper/396094/fa>. [in Persian]
- Hashemnejad, Hashem, Mostafa Masouminejad, and Aminollah Ahadi. 2013. The Effect of Openings on Privacy Satisfaction in Residential Complexes, Case Study: New Shooshtar. *Armanshahr Quarterly* 8(15): 157-168. <http://noo.rs/uiJlb>. [in Persian]
- Haji Ghasemi, Kambiz. 1998. *The Treasury of Iranian Islamic Architecture Culture (Isfahan Houses)*. Tehran: Cultural Heritage Organization (Research Institute). [in Persian]
- Islamic Encyclopedia Foundation. 2011. *Encyclopaedia of Islamic World*. first volume. [in Persian]
- Jebel Ameli, Mahsa, Abdolhamid Noghrekar, and Mehdi Hamzenejad. 2013. Conceptual principles of house design based on Islamic wisdom, in the second national Islamic city conference. <https://civilica.com/doc/242613>. [in Persian]
- Mohtasham, Arezu, and Mehdi Hamzenejad. 2014. Explaining the dimensions of privacy in the relations between the interior spaces of Iranian-Islamic housing (using the process of hierarchical analysis). *Page* 25(4): 51-66. <https://www.sid.ir/paper/518498/fa>. [in Persian]
- Memarian, Gholamhossein, and F. E. Brown. 1998. Pattern of Privacy and Hospitality in the Traditional Persian House. *International Association for The Study of Traditional Environments* 220(3): 181-198.
- Ndomi, Raheel, and Ali Sharqi. 2018. Analysis of the Visual Privacy of Historical Urban Texture Houses with Shenashir and Sea Views Case Study: Coastal Houses of the Old Texture of Bushehr. *Naqshjehan - Theoretical studies and new architecture and urban planning technologies* 9(3): 203-215. <https://sid.ir/paper/385271/en>. [in Persian]
- Naghizadeh, Mohammad. 2008. *Islamic city and architecture (manifestations and objects)*. First edition. Isfahan: Mani. [in Persian]
- Navaei, Kambiz, and Kambiz Haji Ghasemi. 2013. *Clay and fantasy, description of Islamic architecture in Iran*. Tehran: Soroush. [in Persian]
- Noghrekar, Abdolhamid. 2012. Analysis of the spatial structure of Bait al-Haram and its influence on the architecture and urban planning of Iran. In fundamental and practical essays on the wisdom of Islamic art and architecture, first volume, fourteenth article. [in Persian]
- Okhovat, Hanieh. 2013. Comparative Analysis in Privacy Aspects between Traditional and Contemporary Iranian Houses using BDSR Analytical Model. 32(142): 97-112. <https://sid.ir/paper/186153/en>. [in Persian]
- Omidhar, Somayeh, and Mehdi Hamzenejad. 2021. Comparative Study of the Concept of "Harem" in the Houses of Islamic Countries in the Middle East (Case Study; Houses in Isfahan, Sana'a, Damascus). *Islamic Architecture Research Quarterly* 3(10): 145-168. <http://noo.rs/HkPqg>. [in Persian]

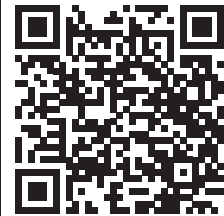
- Revault, Philippe, Serge Santelli, Simon Ayzavian, A. Jabal Aamili, A. Montazer, H. Motdin, G. Radi Azarakhshi, M. J. Thaghafi, D. Diba, A. A. Farzin, P. Pinon. 2001. *Maisons d'Ispahan*. Translated by Mohammad Massoud, Maryam Ghasemi, Parvaneh Khayani. Islamic Azad University, Khorasgan branch. [in Persian]
- Raštjo, Seyyede Solmaz, and Mohammad Reza Bemanian. 2018. Typology of the spatial structure of contemporary Iranian house based on privacy and hierarchy (case example: Tehran houses in the 50s, 60s, 70s and 80s). *Journal of Fine Arts: Architecture and Urbanism* 24(2): 49 -58. <http://noo.rs/huZth>. [in Persian]
- Seifian, Mohammad Kazem, and Mohammad Reza Mahmoudi. 2016. privacy in traditional architecture. *City Identity* (1): 3-14. <http://noo.rs/6z3IK>. [in Persian]
- Sadeghi, Sepideh. 2015. Designing a contemporary housing pattern in Isfahan with the approach of recognizing historical architectural patterns in Isfahan. Master's thesis, Yazd University. <https://elmnet.ir/doc/11206737-61822>. [in Persian]
- The fifth meeting of the heads of urban planning and architecture commissions of metropolitan cities and provincial centers and the first joint meeting with the deputy heads of urban planning and architecture, Isfahan. 2023/05/18
- Valizadeh Oghani, Mohammad Baqer. 2013 Ethical Principles and Thoughts in the Spatial Structure of Traditional Iranian Islamic Houses (Study Example of Secrecy and Privacy). *Art Research* 4(7): 47-60. <http://noo.rs/DDmqC>. [in Persian]

نحوه ارجاع به این مقاله

عقبلی مقدم، فهیمه السادات، و وحید احمدی. ۱۴۰۳. مطالعه تطبیقی ساختار کالبدی خانه‌های سنتی و معاصر شهر اصفهان با رویکرد حفظ حریمیت. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر ۱۷(۴۹): ۱-۱۹.

DOI: 10.22034/AAUD.2024.413427.2812

URL: https://www.armanshahrjournal.com/article_206544.html

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Armanshahr Architecture & Urban Development Journal. This is an open- access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License.

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

